

Wymagania edukacyjne z języka polskiego w ZSTI w Gliwicach

klasa 3

MŁODA POLSKA

UCZEŃ POWINIEN PRZECZYTAĆ:

Poziom podstawowy

- Kazimierz Przerwa-Tetmajer, wybór wierszy
- Jan Kasprówic, wybór wiersz
- Leopold Staff, wybór wierszy
- Stanisław Wyspiański, *Wesele*
- Stefan Żeromski, *Ludzie bezdomni* (fakultatywnie)
- Joseph Conrad, *Jądro ciemności*

Konteksty

- Stanisław Przybyszewski, *Confiteor*

UCZEŃ POWINIEN ZNAĆ:

Poziom podstawowy

Ramy czasowe epoki i przedstawiciele

Nazwy epoki: Młoda Polska, modernizm, neoromantyzm, dekadentyzm, symbolizm, fin de siecle

Nazwa światopoglądu epoki: dekadentyzm

Kierunki w sztuce:

- impresjonizm
- ekspresjonizm
- symbolizm
- naturalizm
- secesja

Gatunki:

- powieść modernistyczna
- hymn
- sonet

Postawy:

- chłopomania
- nihilizm
- cyganeria
- dekadentyzm
- Nirwana
- synestezja
- symbol
- sztuka dla sztuki

Podstawy filozoficzne światopoglądu epoki:

- Artur Schopenhauer
- Friedrich Nietzsche
- Henri Bergson

Nauka o języku:

- stylizacja i rodzaje stylizacji
- cechy języka mówionego i pisanego
- odmiany terytorialne i środowiskowe polszczyzny
- zapożyczenia we współczesnym języku polskim; cechy języka okresu Młodej Polski,

WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY:

Aby otrzymać ocenę dopuszczającą, uczeń powinien umieć:

1. Posługiwać się podręcznikiem.
2. Prowadzić zeszyt.
3. Odrabiać zadania domowe, przygotowywać się do lekcji.
4. Czytać głośno i wyraźnie, z właściwą dykcją i intonacją.
5. Redagować notatki w trakcie lekcji i samodzielnie je porządkować.
6. Przeczytać ze zrozumieniem lektury podstawowe, pamiętając o przypisach i wyjaśnieniach.
7. Znać inne nazwy epoki i wyjaśnić ich znaczenie.
8. Wymienić kierunki filozoficzne, popularne w modernizmie (A. Schopenhauer, F. Nietzsche, H. Bergson) oraz przedstawić ich główne założenia.
9. Wymienić kierunki artystyczne epoki (impresjonizm, ekspresjonizm, symbolizm, naturalizm, secesja) oraz ich podstawowe wyznaczniki.
10. Przedstawić bohaterów literackich lektur z poziomu podstawowego (*Wesele*, *Ludzie bezdomni*(fakultatywnie), *Jądro ciemności*).
11. Wskazać na główne elementy świata przedstawionego lektur z poziomu podstawowego.
12. Określić gatunki literackie poznanych tekstów i występujące w nich środki artystyczne.
13. Nazwać i wyjaśnić następujące pojęcia: chłopomania, cyganeria, dekadentyzm.
14. Czytać ze zrozumieniem tekst nieliteracki, tzn.: popularnonaukowy, publicystyczny, naukowy (np. filozoficzny lub teoretycznoliteracki):
 - wyodrębniać tezę (główną myśl) całego tekstu lub jego fragmentów (np. akapitu)
 - określać nadawcę i adresata tekstu,
 - określać główną funkcję tekstu,
 - nazywać najważniejsze środki językowe, występujące w tekście,
 - znajdować w tekście potrzebne informacje, odtwarzać je i przetwarzać,
 - odróżniać występujące w tekście informacje od opinii.
15. Określić cechy języka mówionego i pisanego.
16. Określić, czym jest stylizacja i wymienić rodzaje stylizacji w poszczególnych utworach (np. *Wesele*).

Aby otrzymać ocenę dostateczną, uczeń musi spełniać wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto powinien umieć:

1. Wskazać na związki epoki Młodej Polski z romantyzmem.
2. Podać przykłady impresjonizmu, symbolizmu i ekspresjonizmu w sztuce.
3. Nazwać i zdefiniować młodopolskie prądy artystyczne i wskazać ich konkretyzacje w literaturze.
4. Charakteryzować postacie literackie.
5. Interpretować liryki młodopolskie i dostrzegać w nich nurty artystyczne i filozoficzne.
6. Wskazywać na środki artystyczne, występujące w lirykach młodopolskich i nazwać je.
7. Nauczyć się na pamięć jednego tekstu lirycznego.
8. Pisać wypracowania na temat, bez zakłóceń w komunikacji.
9. Znać na pamięć cytaty i wprowadzać je do odpowiedzi ustnych i pisemnych.
10. Zdefiniować pojęcie stylizacji i wskazać jej rodzaje w omawianych tekstach.

Aby otrzymać ocenę dobrą, uczeń musi spełniać wymagania na ocenę dopuszczającą i dostateczną, a ponadto powinien umieć:

1. Zdefiniować postawy typowe dla Młodej Polski i odnieść je do utworów literackich (dekadentyzm, schopenhaueryzm, nietzscheanizm, bergsonizm, humanizm) oraz wskazać właściwe dla nich środki artystyczne.
2. Przedstawić powiązania Młodej Polski z innymi epokami (podobieństwo z romantyzmem, sprzeczność z pozytywizmem).
3. Charakteryzować i oceniać postacie literackie
4. Dokonać analizy i interpretacji wierszy młodopolskich, wskazując typowe dla epoki motywy, postawy i środki artystyczne oraz ich funkcje.
5. Omówić młodopolskie koncepcje artysty i sztuki, ukazane w artykułach programowych oraz w utworach poetyckich.
6. Na przykładzie konkretnego utworu omówić cechy powieści młodopolskiej.
7. Na przykładzie konkretnego utworu wskazać cechy dramatu symbolicznego.
8. Nauczyć się na pamięć dwóch lirycznych tekstów młodopolskich.
9. Samodzielnie pisać wypracowania, prezentując logiczną argumentację i własne opinie.
10. Umiejętnie wprowadzać cytaty do wypowiedzi ustnych i pisemnych.
11. Redagować plany i konspekty wypracowań.
12. Czytać ze zrozumieniem tekst nieliteracki, tzn.: popularnonaukowy, publicystyczny, naukowy (np. filozoficzny lub teoretycznoliteracki):
13. rozpoznawać zasadę kompozycyjną tekstu,
14. określać różne funkcje tekstu,
15. określać funkcję środków językowych.
16. Znać i rozpoznawać odmiany terytorialne i środowiskowe polszczyzny.
17. Znać cechy stylów funkcjonalnych (potoczny, publicystyczny, naukowy i artystyczny).

Aby otrzymać ocenę bardzo dobrą, uczeń musi spełniać wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną i dobrą, a ponadto powinien umieć:

1. Określić, na czym polega uniwersalna wartość utworów młodopolskich.
2. Wskazać źródła i znaczenie wskazanych archetypów, toposów i symboli (topika chrześcijańska – Chrystus, Lucyfer, Dzień Sądu, Zmartwychwstanie; topika patriotyczna – spiskowiec, Polska w grobie, mogiła, Wawel – święte miejsce polskości; życie – wędrówka, koło życia, błędne koło).
3. Interpretować poznane utwory w kontekście aksjologicznym /wartościującym/ i historycznym.
4. Oceniać i porównywać bohaterów poznanych lektur.
5. Rozpoznawać i definiować gatunki literackie oraz środki artystyczne, określać ich funkcje.
6. Przeprowadzić syntezę materiału literackiego i problemów obecnych w epoce.
7. Pisać prace na wskazany temat poprawnym językiem literackim, w formie dostosowanej do tematu, o wyrazistym zarysie kompozycyjnym.
8. Określić relacje między językiem narodowym a odmianami terytorialnymi i środowiskowymi.
9. Przedstawić miejsce polszczyzny wśród innych języków.
10. Rozpoznać i ocenić cechy kolokwialne w tekście pisanym.
11. Określić normę fonetyczną, fleksyjną i składniową współczesnej polszczyzny i rozpoznać przykłady jej naruszenia.

Aby otrzymać ocenę celującą, uczeń musi spełniać wymagania na wszystkie wcześniej wymienione oceny, a ponadto powinien umieć:

1. Wskazywać na obecność tradycji młodopolskiej w kulturze XX w., w tym we współczesnej kulturze masowej.
2. Odnaleźć związki kreacjonistycznej wyobraźni w sztuce XX w. (m.in. zjawiska retrospekcji, wizyjności z tradycją romantyczną).
3. Omówić modernizm jako jeden z najważniejszych nurtów literatury i sztuki XX w., przedstawić współczesne powroty do modernizmu (np. w prozie psychologicznej, teatrze).
4. Interpretować dzieła sztuki np. „Błędne koło”, „Melancholię” J. Malczewskiego i odnieść je do poznanych utworów literackich (np. *Wesele*).

Wymagania edukacyjne z języka polskiego w ZSTI w Gliwicach

klasa II semestr

Dwudziestolecie międzywojenne

UCZEŃ POWINIEN PRZECZYTAĆ:

Poziom podstawowy

- Stefan Żeromski, Przedwiośnie
- Witold Gombrowicz, Ferdydurke
- Zofia Nałkowska, Granica (fakultatywnie)
- Bolesław Leśmian, wybór wierszy
- Julian Tuwim, wybór wierszy
- Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, wybór wierszy
- Bruno Schulz, Sklepy cynamonowe (jedno opowiadanie lub fragmenty)

UCZEŃ POWINIEN ZNAĆ:

Poziom podstawowy

Ramy czasowe epoki i jej przedstawiciele

Ugrupowania poetyckie:

- futuryzm
- awangarda
- Awangarda Krakowska
- Skamander

Czasopisma:

- „Zwrotnica”
- „Skamander”

Katastrofizm

Behawioryzm

Psychologizm

Gatunki:

- powieść psychologiczna
- powieść polityczna

Nauka o języku

- język dwudziestolecia międzywojennego
- cechy stylu potocznego
- związki frazeologiczne nacechowane emocjonalnie
- funkcja wulgaryzmów w literaturze

WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY:

Aby otrzymać ocenę dopuszczającą, uczeń powinien umieć:

1. Posługiwać się podręcznikiem.
2. Prowadzić zeszyt.
3. Czytać głośno i wyraźnie z właściwą dykcją i intonacją.
4. Redagować notatki w trakcie lekcji i porządkować je samodzielnie.
5. Przeczytać ze zrozumieniem lektury podstawowe, pamiętając o przypisach i wyjaśnieniach.
6. Znać chronologię epoki i powiązać ją z najważniejszymi faktami z historii.
7. Nazwać i wyjaśnić najważniejsze cechy następujących pojęć :awangarda, absurd, groteska, karykatura.
8. Wymienić kierunki filozoficzne popularne w dwudziestoleciu międzywojennym (katastrofizm, egzystencjalizm) oraz przedstawić ich główne założenia
9. Wymienić kierunki w dziedzinie psychologii (freudyzm, behawioryzm) oraz przedstawić ich główne założenia.
10. Przedstawić bohaterów literackich lektur z poziomu podstawowego (*Przedwiośnie*, *Granica*, *Ferdydurke*).
11. Wskazać na główne elementy świata przedstawionego lektur z poziomu podstawowego.
12. Określić gatunki literackie poznanych tekstów i występujące w nich środki artystyczne.
13. Scharakteryzować grupę poetycką Skamander.
14. Wymienić cechy poezji Juliana Tuwima na podstawie omówionych utworów.
15. Wymienić cechy poezji Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej na podstawie omówionych utworów.
16. Wymienić cechy poezji Bolesława Leśmiana na podstawie wybranych utworów.
17. Czytać ze zrozumieniem tekst nieliteracki, tzn.: publicystyczny, naukowy
18. (np. filozoficzny lub teoretycznoliteracki):
 - wyodrębniać tezę (główną myśl) całego tekstu lub jego fragmentu (np. akapitu)
 - określać nadawcę i adresata tekstu
 - określać główną funkcję tekstu
 - nazywać najważniejsze środki językowe występujące w tekście
 - znajdować w tekście potrzebne informacje , odczytywać je i przetwarzać
 - odróżniać występujące w tekście informacje od opinii
19. Znać cechy stylów funkcjonalnych (urzędowego, naukowego, publicystycznego).
20. Odrabiać zadania domowe, przygotowywać się do lekcji.

Aby otrzymać ocenę dostateczną uczeń musi spełniać wymagania na ocenę dopuszczającą, a ponadto powinien umieć:

1. Charakteryzować poznane postacie literackie.
2. Interpretować wybrane liryki poetów wymienionych w „Informatorze maturalnym” na liście lektur podstawowych oraz wskazywać na obecne w nich środki artystyczne i nazywać je.
3. Swoimi słowami opowiadać (streszczać, parafrazować) czytany utwór.
4. Przy pomocy nauczyciela formułować hipotezy interpretacyjne.
5. Rozpoznawać gatunek literacki i kompozycję utworu.
6. Wymieniać cechy powieści realistycznej na podstawie wybranego przykładu.
7. Wymienić cechy powieści awangardowej na podstawie wybranego utworu.

8. Nauczyć się na pamięć jednego tekstu lirycznego.
9. Wyjaśnić pojęcia: futuryzm, Awangarda Krakowska.
10. Pisać wypracowania na temat, bez zakłóceń w komunikacji.
11. Znać na pamięć cytaty i wprowadzać je do odpowiedzi ustnych i pisemnych.
12. Omówić podstawowe tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny, podając przykłady konkretnych form językowych i oceniając ich poprawność.

Aby otrzymać ocenę dobrą, uczeń musi spełniać wymagania na ocenę dopuszczającą i dostateczną, a ponadto powinien umieć:

1. Charakteryzować i oceniać postawy bohaterów literackich (na płaszczyźnie światopoglądowej, moralnej, społecznej).
2. Scharakteryzować powieść realistyczną.
3. Scharakteryzować powieść awangardową.
4. Wyjaśnić pojęcie groteski, karykatury i odnaleźć ich obecność w wybranym tekście (np. w „Ferdynandzie”).
5. Dokonać analizy i interpretacji poznanych wierszy, wskazując na typowe motywy i postawy.
6. Określić cechy poezji Skamandrytów; B. Leśmiana, M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej i odwołać się do konkretnych przykładów.
7. Omówić koncepcje artysty i sztuki na podstawie omawianych utworów (np. Skamandrytów; Awangardy Krakowskiej).
8. Nazwać środki artystyczne oraz wskazać na ich funkcje w utworze.
9. Omówić koncepcję artysty i sztuki na podstawie omówionych utworów.
10. Umiejętnie wprowadzać cytaty do wypowiedzi ustnych i pisemnych.
11. Samodzielnie pisać wypracowania, prezentując logiczną argumentację i własne opinie.
12. Redagować plany i konspekty wypracowań.
13. Nauczyć się na pamięć dwóch utworów poetyckich.
14. Czytać ze zrozumieniem tekst nieliteracki, tzn.: popularnonaukowy, publicystyczny, naukowy (np. filozoficzny lub teoretycznoliteracki)
 - Rozpoznawać zasadę kompozycyjną tekstu
 - Określać różne funkcje tekstu
 - Określać funkcję środków językowych
15. Omówić mechanizm manipulacji językowej, rozpoznać i ocenić jej przejawy
16. Podać sposoby bogacenia zasobu słownictwa i zilustrować je przykładami.
17. Napisać wypowiedź w stylu funkcjonalnym (urzędowym, naukowym, publicystycznym), stosownym do sytuacji komunikacyjnej.

Aby otrzymać ocenę bardzo dobrą, uczeń musi spełniać wymagania na ocenę dopuszczającą, dostateczną i dobrą, a ponadto powinien umieć:

1. Określić, na czym polega uniwersalna wartość utworów międzywojnia.
2. Interpretować poznane utwory w kontekście aksjologicznym (wartościującym) i historycznym.
3. Oceniać i porównywać bohaterów poznanych lektur.
4. Porównać powieść realistyczną z awangardową, wskazując na ich wyróżniki (narracja, świat przedstawiony, kreacja bohatera).
5. Wskazywać źródła i znaczenie wskazanych archetypów, toposów i symboli (np. miłość, ojczyzna, życie, śmierć, wolność, moralność, wędrówka).

6. Rozpoznawać i definiować gatunki literackie i artystyczne oraz środki artystyczne, określać ich funkcje w tekście.
7. Przeprowadzić syntezę materiału literackiego i problemów obecnych w epoce.
8. Pisać prace na wskazany temat poprawnym językiem literackim, w formie dostosowanej do tematu, o wyrazistym zarysie kompozycyjnym.
9. Wskazać charakterystyczne cechy stylistyczne czytanych utworów; podać przykłady stylu artystycznego, stylu pisarza, grupy literackiej.
10. Rozpoznać w poznanych tekstach wartość stylistyczną środków z różnych poziomów języka.

Aby otrzymać ocenę celującą, uczeń musi spełniać wymagania na wszystkie wcześniej wymienione oceny, a ponadto powinien umieć:

1. Samodzielnie interpretować czytane wiersze, odwołując się zarówno do ich treści, jak i poetyki.
2. Interpretować wiersz sytuując go w różnych kontekstach (historycznym, kulturowym, literackim).
3. Dostrzegać wartości stylistyczne środków językowych (słowotwórczych, frazeologicznych, słownikowych) występujących w wierszu.
4. Określić funkcje występujących w dziele tematów, toposów, motywów.
5. Zanalizować strukturę artystyczną dzieła
6. Rozpoznawać podstawowe wyróżniki kodu innych niż literackich dziedzin sztuki w zakresie niezbędnym do odbioru dzieł, np. teatralnych, filmowych, plastycznych.
7. Formułować własne hipotezy interpretacyjne (w związku z interpretacją wiersza).
8. Pisać pracę na temat poznanych utworów literackich, uwzględniając konteksty kulturowe i filozoficzne oraz powiązane literackie.
9. Na podstawie obserwacji stylu rozpoznać aluzję, trawestację, pastisz, parodię literacką i określić ich funkcje.